Mgr. Tereza Kopřivová Herotová

Implementace mezinárodního výukového programu o prevenci šíření infekčních onemocnění pro žáky základních škol

Oponentský posudek doktorské disertační práce

Práce je zpracována na 167 stranách a obsahuje dále četné přílohy. Je doplněna 120 grafy a 76 tabulkami. Impozantní množství grafů a tabulek je dáno tím, že se jedná o grafické vyjádření odpovědí na jednotlivé otázky dotazníku. O poctivém přístupu autorčině svědčí počet literárních citací, kterých je 130. A jedná se o citace z velké části velice aktuální.

Z názvu, který slibuje popis zavedení mezinárodního výukového programu do našich škol, jsem byl poněkud zklamán. Dnes, až inflačně používaný termín implementace a evaluace obvykle nevěští příliš tvůrčích počinů. Naštěstí mám tendenci otevírat u rozsáhlejších odborných publikací, na rozdíl od detektivek, nejdříve závěr. A to mne uklidnilo. Práce totiž obsahuje mnohem víc, než název slibuje. Je v ní popsán celý proces přípravy a hodnocení efektu výukových pomůcek, včetně předcházející studie o znalostech a chování populace ve vztahu k infekčním onemocněním a naznačen tvůrčí podíl autorčin na přípravě celého projektu e–Bug. Je však třeba mít vždy na paměti, že dobrý název „prodává vstupenky" a dobrý závěr vyvolává aplaus.

Cíle

Základním cílem je zavedení výukových programů projektu e-Bug do praxe škol. Tento cíl je již obsažen v názvu. Nicméně implementace v sobě zahrnuje, tak jak je zřejmé z autorčina pojetí, celý komplex kroků, včetně připojenou studii, úpravu metodologie, její zavedení do škol a zhodnocení efektu. Konečným cílem je ovšem zvýšení vědomostí a dovedností a konečně i snížení výskytu a komplikací infekčních chorob, což je ovšem až příliš ambiciózní.

Domnívám se, že každý z uvedených kroků je solidním dílčím cílem, který zasluhuje pozornost. Je proto škoda, že cíle nejsou samostatně a jasně definovány. Přispělo by to jednak k přehlednosti, ale i k významu práce a její uchopitelnosti v době glorifikace citovanosti.

Forma práce

Práce je věcně rozdělena do 2 částí, které jsou jasně odděleny v kapitole 3 nazvané Vlastní výzkum.

Část 3A je výsledkem zajímavé studie o znalostech a chování veřejnosti ve vztahu k infekčním nemocem a jejich prevenci a léčení. Významné jsou výsledky týkající se antibiotik a jsou správně vyděleny.

Je to tedy rozhodně více než se skrývá pod názvem Dotazníky. Ty jsou jen metodickým prostředkem, s nímž se setkáváme dnes a denně v mnoha i zprofanovaných situacích.

Část 3 obsahuje evaluaci projektu e-Bug.

Teoretická východiska

Kapitola je uvedena pěkným historickým úvodem, který je zaměřen zejména na vývoj osobní hygieny. *Není však pojednáno o vývoji bezpečnosti, či v historii spíše nebezpečnosti, potravin. Ty často hrály v infekční epidemiologii stěžejní roli. Nabízí se zde např. rozbor náboženských zásad a omezení, které mají jistě svůj epidemiologický podtext.*

Vyčerpávající informace přináší kapitola o antibioticích a rozvoji rezistence. Zajímavá a přehledná je část 2.3 hovořící o hrozící krizi rezistence a možnostech odvrácení. Zde je zřejmý i důvod vzniku projektu e-Bug.

Do teoretických východisek je zahrnuta i kapitola 2.4 o projektu e-Bug. Tato část přináší, mimo jiné, velice názorně přehled curricul v jednotlivých účastnických zemích.

Podle mého soudu je ale prezentace projektu e-Bug součástí výsledků. Vždyť nejde jen o jeho evaluaci, ale i autorčin podíl na tvorbě. Bylo by také dobré zdůraznit jeho odlišnost od materiálů, podle nichž se předmět „Člověk a zdraví" vyučuje.

Součástí teoretických východisek je zevrubné pojednání o zážitkové pedagogice. Je snad až příliš detailní, i když je zřejmé, že jeho principy jsou v projektu e-Bug využity.

K teoretickým východiskům patří i rozsáhlý soubor literárních citací a přiložené kopie prací, na nichž se autorka podílela. Svědčí o její připravenosti.

Výsledky

Jádrem práce jsou kapitoly o studii předcházející projekt e-Bug a o evaluaci projektu

3A Dotazníková akce „Názory české veřejnosti na užívání antibiotik a její vědomosti o infekčních chorobách"

Studie přinesla výsledky, které potvrdily přesně formulované hypotézy. Studie přináší ale více, než je v jejím názvu. Ukázala nejen na vědomosti a názory lidí, ale i na jejich chování a potvrdila, že zdravotní výchova má co dohánět. A znovu potvrdila, že je nejefektivnější zaměřit pozornost na děti.

Další analýzy by zasloužilo poznání specifické situaci v Praze. Zda je to dáno větší informovaností, více možnostmi, větším nedostatkem času atd.

Z hlediska reprezentativnosti by mohly být jistě vzneseny námitky. Výběr škol, ve kterých studie proběhla byl dán do značné míry jejich ochotou a byly to jen školy v regionech, které byly ochotné se do studie zapojit. Charakter sběru údajů při setkání rodičů ve škole jasně ovlivnil naprostou převahu

žen v souboru. Vlastní práci to nevadí, protože to jsou především matky, které určují chování v rodinách.

Každopádně studie a její výsledky prokázaly přesvědčivě velký praktický význam projektu e-Bug.

Studie, jakož ostatně i celá práce jsou připraveny a prezentovány velmi pečlivě. Nicméně znovu bylo potvrzeno pravidlo, že i sebepečlivěji připravený text vždy nabídne oponentově škodolibosti nějaké to sousto. Zde to je hrubá pravopisná chyba na str. 60. .."Požádali jsme školské odbory, aby nám poskytli..." To nikterak nesnižuje autorku, je to jen drobné korektorské opomenutí.

Tato část práce je doplněna samostatnou **diskusí.** I když se jednotlivé výsledky této, i druhé části práce diskutují v průběhu textu, je vždy dobré vybrané výsledky diskutovat zvlášť. *Zpracovaná diskuse se sice vyjadřuje ke všem bodům výsledků, je to však spíše jejich shrnutí. Očekával bych srovnání s literaturou, i když autorka předesílá, že obdobné práce se hledají obtížně. Určitě bohatá diskuse nastane, až se budou společně interpretovat výsledky ze všech zúčastněných zemí.*

3.B Evaluace projektu e.Bug v České republice, Francii a Velké Británii ve školním roce 2008/2009.

Projekt byl na vybraných školách zaveden a zhodnocen. Jak se dalo předpokládat, přinesl významná zlepšení ve vědomostech o infekčních nemocech. Bude třeba dále evaluovat i chování.

Zajímavé je zjištění, že v některých školách a Anglii a ve Francii došlo ke zlepšení znalostí žáků i v kontrolním souboru, tedy i tam, kde se podle e-Bug neučilo. Je to dobrý podnět a naznačuje význam změny zájmu a spontánní zájem o informace vlivem změny celkového klimatu školy.

Těmito otázkami se zabývá i samostatná **diskuse** k evaluaci projektu. Přináší i srovnání s obdobnými nálezy v zahraničí.

Závěr práce

Závěr práce shrnuje proces vzniku projektu, jeho průběh a přináší náměty k dalšímu pokračování. Je důležité, že projekt a jeho výstupy jsou k dispozici na samostatném webovém portálu a široké veřejnosti budou představeny a dány k dispozici prostřednictvím účasti na výstavě „Antibiotika – ohrožený poklad lidstva".

Otázky k diskusi při obhajobě

- Jaký je podíl autorky a české účasti na projektu e-Bug?
- V čem se liší projekt e-Bug od dosavadních postupů ve výuce prevence infekčních onemocnění v rámci předmětu „Člověk a zdraví"?
- Jaký je důvod vyšší preskripce antibiotik v menších městech?
- Předpokládají autoři projektu aplikaci jeho principů do zdravotní výchovy?

Závěr

Mgr. Tereza Kopřivová Herotová provedla rozsáhlou studii, podílela se na tvorbě mezinárodní metodiky vzniklé na základě této její studie, zajistila její ověřovací implementaci do vybraných škol a provedla její evaluaci. Tím v jedné práci vytvořila celý cyklus od úvodní studie až k praktickým závěrům realizace. Prokázala odborné znalosti, schopnosti samostatné vědecké práce i organizační schopnosti k realizaci jejích závěrů.

Práce splnila požadavky kladené na disertační doktorskou práci a proto ji doporučuji k obhajobě a následně po jejím úspěšném obhájení doporučuji, aby byl Mgr. Kopřivové Herotové udělen akademický titulu doktor (ve zkratce Ph.D.) ve smyslu § 47 Zákona o vysokých školách č. 111/98 Sb.

V Praze dne 6. září 2011

Doc. MUDr. Lumír Komárek, CSc